

Dokument nr. 8:51

(2004-2005)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Kristin Halvorsen og Rolf Reikvam

Forslag fra stortingsrepresentantene Kristin Halvorsen og Rolf Reikvam om å endre modell for nasjonale prøver

Til Stortinget

BAKGRUNN

Stortinget ga i statsbudsjettet for 2003 tilslutning til at det skulle iverksettes et nasjonalt kvalitetsvurderingssystem, der nasjonale prøver skulle inngå som ett av flere informasjonselementer. Dette ble gjort fordi man mente at alle som skal treffe beslutninger om grunnopplæringen i Norge, må gjøre dette ut ifra en kontinuerlig kunnskap og informasjon om situasjonen for landets elever. Informasjonen er viktig for så vel nasjonale myndigheter som for kommunepolitikere, skoleeiere, skoleledere og lærere.

I Innst. S. nr. 268 (2003-2004) til St.meld. nr. 30 (2003-2004) Kultur for læring, ble innretningen på ordningen med de nasjonale prøvene behandlet. Her understreket stortingsflertallet at nasjonale prøver alene ikke kan gi noe helhetlig bilde på kvaliteten i opplæringen, og at også andre indikatorer på kvalitet må utvikles og gjøres kjent.

Flertallet viste i innstillingen til at Utdannings- og forskningsdepartementet i brev til Utdanningsforbundet datert den 12. mai 2004 hadde bestemt at resultatene fra årets nasjonale prøver ikke skulle offentliggjøres på Skoleporten.no som åpnet samme år, men at departementet ville vurdere om, hvordan og på hvilket nivå offentliggjøring av nasjonale prøver skulle skje. Flertallet støttet dette og uttalte at:

"offentliggjøring ikke skal legge til rette for rangering av skoler".

Resultatene fra fjorårets nasjonale prøver ble publisert i januar i år, rett før årets første nasjonale prø-

ver skulle avvikles. Offentliggjøringen førte til stor oppmerksomhet, og til at mange medier laget lister der skolene var rangert etter resultater. Dette står i skarp kontrast til stortingsflertallets uttalelser i Innst. S. nr. 268 (2003-2004). Samtlige partier på Stortinget, utenom Fremskrittspartiet, har uttrykt at de ikke ønsker at elevenes resultater på disse prøvene skal brukes til å lage offentlige rangeringer over skoler. Man ønsker en nasjonal oversikt over elevenes læringsutbytte, men ikke en lokal stemping av skoler og elever. Likevel er det nettopp dette som har skjedd straks resultatene har blitt offentliggjort.

Regjeringen begrunner avgjørelsen om å offentliggjøre prøveresultatene med at offentlighetsloven tvinger dem til det, og at det dermed mer er en nødvendighet enn et politisk ønske som ligger til grunn. Professor i offentlig rett, Eivind Smith, setter spørsmålsteget ved denne tolkningen. I Aftenposten 12. februar 2005 uttaler han følgende:

"Der mener jeg hun (Kristin Clemet) tar feil. Jeg ser ikke hvordan offentlighetsloven skulle tvinge henne til å legge frem disse sammenstillingene av dataene fra prøvene. Loven tillater det, men tvinger det ikke frem".

Med bakgrunn i de klare uttalelsene fra stortingsflertallet og vurderingen fra professor Eivind Smith, bør det være grunn til å vurdere om den praksis som har utviklet seg med offentliggjøring av resultater fra de nasjonale prøvene, ikke strider imot intensjonen med innføringen. I Danmark og Finland har man for eksempel valgt å avholde nasjonale prøver uten å offentliggjøre resultatene, fordi det antas at en offentliggjøring vil gi et unødige stort fokus på resultatene i seg selv. Det siste årets erfaringer fra Norge gir dem så langt rett i dette.

Innføringen av de nasjonale prøvene har også vist seg å ha langt mer omfattende økonomiske konsekvenser enn det som ble lagt til grunn for Stortingets

behandling. I St.meld. nr. 30 (2003-2004) Kultur for læring, kapittel 12, er det foretatt en vurdering av kostnadene med de ulike tiltak som foreslås. Der er det gjort anslag for kostnadene med kompetanseutvikling, timetallsutvidelsen i grunnskolen, utvikling av nye læreplaner, utvikling av læremidler, ny struktur i videregående opplæring, avgangsprøver og eksamen, og endringer av opptakskravene til lærerutdanningen. Selv om Stortinget allerede hadde gitt sin tilslutning til innføring av nasjonale prøver, utgjør de nasjonale prøvene som ledd i kvalitetsvurderings-systemet en sentral del av Regjeringens utdanningspolitikk. Det ville derfor vært naturlig at det i St.meld. nr. 30 (2003-2004) ble foretatt en økonomisk vurdering av kostnadene med systemet. Spesielt etter som det nå viser seg at kostnadene for kommunene er blitt svært høye.

I brev til kirke-, utdannings- og forskningskomiteen i forbindelse med Innst. S. nr. 268 (2003-2004) anslo departementet kostnadene for staten med de nasjonale prøvene for 2005 til å bli i underkant av 80 mill. kroner. Fylkesmannen i Hordaland gjorde senere et anslag som antydte at kostnaden for kommunene i Hordaland ville ligge i overkant av 6 mill. kroner for 2005. På bakgrunn av erfaringer anslo vi derfor de samlede kostnadene med prøvene til å bli på et sted mellom 150 og 200 mill. kroner på landsbasis for 2005.

Stikkprøver fra enkeltkommuner tyder nå på at dette anslaget er for lavt. En tilfeldig valgt barneskole som har prøver på 7. trinn og 4. trinn, der hvert trinn har mellom 40 og 50 elever, har anslått skolens kostnader til å bli ca. 150 000 kroner. Kostnadene pr. elev på 7. årstrinn har de anslått til å bli ca. 2 400 kroner. En kommune med to rene barneskoler og tre barne- og ungdomsskoler har anslått kostnaden for kommunen til å bli 568 000 kroner.

Dette er enkeltstående eksempler og kan ikke brukes til å trekke generelle konklusjoner. Men både eksempelet fra skolenivå og fra kommunenivå tyder likevel på at tidligere anslag er satt altfor lavt. Med så høye kostnader er man nødt til å vurdere kostnadene opp mot det man får igjen. Dette er penger som kan brukes på andre måter, blant annet til å utvikle elevenes læringsmiljø. Dessuten er det kommunesektoren som har blitt påført hoveddelen av kostnadene, uten at det er kompensert for dette gjennom inntektssystemet.

Det er også flere grunner til å anta at den kunnskap som prøvene skulle framskaffe, ikke har den verdi man håpet på. En stor andel elever har valgt å boikotte prøvene eller å levere inn blank besvarelse. Dette svekker kravene til representativitet som var lagt til grunn.

Utvalget som vurderte de nasjonale prøvene for 2004, frarådet i sin rapport på det sterkeste å offentliggjøre resultatene av matematikkprøvene. De av-

sluttet rapporten med å fastslå at: "Vi har konstatert at årets nasjonale prøver på flere områder har fungert lite tilfredsstillende, og vi har av den grunn advart mot å rapportere resultatene slik det var planlagt". De understreket videre at nasjonale prøver representerer noe nytt, og det er mye som skal til for at et slikt omfattende tiltak skal lykkes.

Professor Svein Lie, som deltok i gruppen som evaluerte de nasjonale prøvene for 2004, anbefalte i et foredrag på Lillehammer å avlyse de videre prøvene for 2005 og å utsette de planlagte prøvene for 2006. Hans begrunnelse er den samme som i rapporten etter prøvene i 2004. I et foredrag nylig uttalte han at det er altfor mye usikkerhet knyttet til prøvene. Det er behov for bedre styring ut fra sunne testteoretiske prinsipper, herunder:

- Krav til forhåndsdokumentasjon av høy validitet og reliabilitet.
- Mer edruelig arbeid mot å kunne rapportere på to eller tre delkompetanser.

Dessuten må testteoretisk kompetanse styrkes sentralt og i de ulike faggruppene. Han konkluderte med at det er behov for mer tid til utprøving og anbefalte "time out" i 2006.

De økte kostnadene, det store kaos som har rådet rundt gjennomføringen av prøvene og det manglende faglige utbyttet av dem, må føre til en endring av nåværende kurs. Forberedelser til ulike prøver og tester styrer mye av læringsaktiviteten i skolen. Flere skoler har rapportert om at forberedelsene til årets prøver har beslaglagt mye tid og fortrengt tid til annen, mer tilrettelagt og variert opplæring. Dette har negative konsekvenser for elevenes læring.

Det er viktig at de evalueringsformene som benyttes i skolen har som fremste formål å støtte opp om elevenes læringsarbeid. Nasjonale prøver på fire trinn i opplæringsløpet kan være et godt læringsstøttende verktøy. De er utviklet av dyktige fagfolk på sine felter, som besitter stor faglig og sosialpedagogisk innsikt og kompetanse. Den kunnskap som finnes i disse forskningsmiljøene når det gjelder utvikling av prøver og tester, er det viktig å ta vare på og videreutvikle. Deres virksomhet bør derfor fortsette til hjelp for skolene i deres arbeid med å lage gode prøver til skolenes pedagogiske arbeid.

Mange lærere forteller at de opplever de nasjonale prøvene som gode, og at de gjerne vil bruke dem for å finne ut av om deres elever når de læringsmålene som er satt. Andre opplever dem som for avanserte eller for lite egnet til å kunne fungere som læringsstøttende. I hvilken grad slike prøver bør brukes som en del av opplæringen, må derfor avgjøres av den læreren som tilrettelegger opplæringsløpet. Det må være lokale avgjørelser og ikke sentrale betingelser som bestemmer bruken av de nasjonale prøvene.

Det viktigste for elevenes læring er jevnlig evalueringer og tilbakemeldinger som gjør det mulig å justere kursen underveis. Ved siden av mappeevaluering kan nasjonalt utformede prøver være et godt verktøy for kvalitetssikring av læringsarbeidet ved den enkelte skole og i den enkelte elevgruppe. Det bør derfor legges til rette for en intern bruk av felles prøver utarbeidet av forskningsmiljøer, men settes en stopper for en ekstern bruk som legger opp til rangeringer og konkurranse mellom skolene.

I Innst. S. nr. 268 (2003-2004) foreslo Sosialistisk Venstreparti en modell der et statistisk utvalg skulle trekkes ut for å gjennomføre prøvene, for på den måten å få et bilde av elevenes ferdigheter i en del fag. Da får man en nasjonal oversikt over elevenes læringsutbytte, men ikke lokale og regionale rangeringer over skolene og elevenes resultater. Et system som kun tester et statistisk representativt utvalg av elevene, vil kunne ivareta begge disse hensynene. Ved å teste et mindre, men representativt utvalg av elever, vil man sikre fullgod informasjon om tilstanden i norsk skole, samtidig som man unngår å samle inn et detaljert datamateriale om hver eneste elev i landet. Det vil spare tid og penger, og ikke minst: Det vil forhindre offentliggjøringen av resultater helt ned på nivå til den enkelte skole og klasse.

Sett i lys av de store omkostninger som de nasjonale prøvene har medført, både menneskelig, læringsmessig og økonomisk, vil dette være eneste forsvarlige modell ut ifra ressursbruk. Dersom man skal fortsette med nasjonale prøver, bør denne modellen legges til grunn.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber Regjeringen stoppe videre gjennomføring av nasjonale prøver for 2005, og utsette planlagte prøver i 2006.
2. Stortinget ber Regjeringen i det videre arbeid legge til grunn at eventuell informasjon fra nasjonale prøver til nasjonalt nivå, skal baseres på et statistisk utvalg av elever.
3. Stortinget ber Regjeringen føre videre arbeidet med å engasjere ulike fagmiljøer til utvikling av prøver som kan tilbys skolene som et pedagogisk hjelpemiddel.

18. februar 2005